

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Aneta Gajdošíková

Dějiny základního školství ve Veselí nad Moravou se
zaměřením na období po roce 1945

Olomouc 2020

vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně pod vedením PhDr. Pavla Kopečka, Ph.D. a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury. Souhlasím, aby tato práce byla uložena na Univerzitě Palackého v Olomouci v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci dne

.....
Aneta Gajdoštková

Poděkování

Děkuji PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce. Za jeho vstřícný přístup, cenné rady a připomínky. Děkuji ředitelům základních škol ve Veselí nad Moravou Ing. Ludvíkovi Kostelanskému a Mgr. Radkovi Maršálkovi za poskytnutí materiálových podkladů k práci.

Obsah

Úvod	5
1 Historický vývoj Veselí nad Moravou od prvních zmínek po současnost.....	6
1.1 Vývoj obyvatelstva ve Veselí nad Moravou od 30. let 19. století po rok 1948.....	7
1.2 Zemědělství a průmysl ve Veselí nad Moravou od 1. poloviny 20. století po současnost	8
1.3 Politický vývoj ve Veselí nad Moravou od 2. poloviny 19. století po současnost	10
2 Základní školství ve Veselí nad Moravou před rokem 1945	12
3 Základní školství od roku 1945 po současnost.....	19
3.1 Školství ve Veselí nad Moravou v letech 1945–1989	19
3.2 Školství ve Veselí nad Moravou po roce 1989	26
Závěr.....	30
Seznam použité literatury a zdrojů	32
Přílohy	35
Anotace.....	41

Úvod

Téma mé bakalářské práce, která je zaměřena na dějiny základního školství ve Veselí nad Moravou, jsem si vybrala z důvodu, že se jedná o město v blízkosti mého bydliště a na jedné ze základních škol jsem absolvovala povinnou pedagogickou praxi. Dostalo se mi možnosti nahlédnout do stručné historie školy a své znalosti jsem chtěla více prohloubit. Školství má ve městě bohatou tradici, doposud však tato problematika nebyla zpracována. Myslím si, že je pro každého pedagoga klíčové znát obecný kontext vývoje školství a také mít povědomí o vývoji konkrétních škol ve svém okolí. Pro mě jako pro budoucího pedagoga je důležité získat historické souvislosti, a tak lépe pochopit minulost města, v němž hodlám v budoucnu působit. Díky tomu si rovněž mohu prohloubit citové vazby k regionu.

Hlavní cíl mé bakalářské práce je popsat vývoj základního školství ve Veselí nad Moravou po roce 1945. Díky tomu můžeme lépe pochopit kontext historického vývoje, čímž můžeme získat cenné podněty k budoucímu zlepšení školství. Stejně tak by má práce mohla v budoucnu sloužit jako ucelený přehled základního školství ve Veselí nad Moravou pro jakékoli další možné rešeršní a jiné aktivity.

Práci jsem rozdělila na tři hlavní kapitoly, které se dále člení na několik podkapitol. V první kapitole podávám charakteristiku historického vývoje města od prvních zmínek po současnost. Následně se věnuji faktorům, které ovlivnily demografický, hospodářský, průmyslový a politický vývoj města. Tyto faktory se promítly rovněž do školství. V druhé kapitole se zabývám dějinami základního školství před rokem 1945. Ve třetí kapitole popisují školství od konce druhé světové války v roce 1945 po současnost.

Literaturu a zdroje k první kapitole své práce jsem hledala v publikacích místních historiků a v literatuře o vývoji města, případně v historických místopisech. Vycházím z knih *Veselí nad Moravou: město na řece času* od autorů Miroslava Plačka, Petera Futáka a Marka Junka, a *Veselí nad Moravou. Dějiny města* od autorů Rudolfa Hurta a Bohumila Němečka. Chybějící údaje jsem doplnila z knihy *Veselsko* od Vladimíra Nekudy. Informace o aktuálním stavu města jsem čerpala v internetových zdrojích. Jako hlavní zdroj popisu školství mi posloužily školní kroniky daných základních škol a školní almanachy. Pro lepší pochopení kontextu jsem pracovala s poznatky z odborných publikací o obecném vývoji českého školství. V této oblasti pro mě byla stěžejní kniha *Vývoj českého školství* od Zdenky Veselé.

1 Historický vývoj Veselí nad Moravou od prvních zmínek po současnost

Veselí nad Moravou se nachází v regionu Slovácko, v jihovýchodní části Jihomoravského kraje. Je jak silniční, tak železniční dopravní křižovatkou a má spojení na Brno, Hodonín a Uherské Hradiště. Díky blízkým hranicím se Slovenskem vede silniční spojení ve směru Nové Mesto nad Váhom a železniční tratí je propojeno s linkou Vrbovce a Vlárský průsmyk. V roce 2019 bylo ve městě evidováno necelých 11 tisíc obyvatel.¹

Město Veselí jako takové bylo do roku 1849 součástí veselského panství. V rámci územní reformy spadalo město a blízké obce Milokoš' a Zarazice od roku 1850 pod okres Uherské Hradiště, v soudním okrese pod sousední město Uherský Ostroh. V letech 1949–1960 převzalo funkci okresního města, poté se přiřadilo pod okres Hodonín.² Po zrušení kraje Gottwaldov v roce 1960 je Veselí pod správou Jihomoravského kraje.

Současný název Veselí nad Moravou získalo město až díky učiteli Juliu Christinovi. Ten se inspiroval servitským řádem, jenž ve městě působil. Servité toto spojení používali především v administrativě pro přesné vymezení místa. Do roku 1883 se však přídomek nepoužíval a označení znělo pouze Veselí. První použití celého názvu bylo pro železniční budovu, od roku 1886 je tento název oficiální.³

Vznik Veselí je datován na počátek 13. století, konkrétně při nově vytvořené obchodní cestě do Uher. Za prvního vlastníka je označován břeclavský komorník Sudomír z Veselí. Město v průběhu let vystřídalo mnoho majitelů, nejdéle vlastnila veselské panství rodina Chorinských. František Karel Chorinský jej získal roce 1731 a v rodině zůstalo až do roku 1945. Jednalo se o území města Veselí, veselského Předměstí, Vnorov, Zarazic a Moravského Písku. Mimo jiné rodina získala v roce 1761 hraběcí titul. Jelikož se během 2. světové války přihlásili k německé národnosti, byl jim po vyhlášení Benešových dekretů zkonfiskován všechen majetek a byli nuceni Veselí opustit.⁴

Za vlády Josefa II. došlo k toleranci některých nekatolických náboženství, čímž se mohla rozvíjet židovská komunita, která byla Veselany už před zrovnoprávněním tolerovaná.

¹ Veselí nad Moravou: *Statistické údaje* [online]. Copyright © [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://www.veseli-nad-moravou.cz/statisticke%2Dudaje/d-27570>.

² NEKUDA, Vladimír, ed. *Veselsko: město Veselí nad Moravou*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1999. Vlastivěda moravská., str. 494.

³ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK. *Veselí nad Moravou: město na řece času*. Veselí nad Moravou: Město Veselí nad Moravou, 2011., str. 317.

⁴ NEKUDA, Vladimír, c. d., str. 73, 487.

Později byla uznána jako samostatná obec. Židé však byli propagátoři německví a v době národního obrození byli považováni za nepřátele českého národního uvědomění.⁵

Obec Zarazice se v minulosti nacházela na levém břehu Moravy. První zmínky o obci máme z roku 1447, majitelem byl Zdeněk ze Šternberka. Politický vývoj obce je totožný s městem. Do roku 1869 byly Zarazice součástí Předměstí, stejně jako Milokoš' měla obec v době své samostatnosti do tisíce obyvatel.

První zmínky o obci Milokoš' pochází z roku 1371. Do roku 1850 byla obec předměstím Uherského Ostrohu, roku 1950 se stala součástí Veselí nad Moravou poté, co stavebně splynula. Dnes se Milokoš', stejně jako Zarazice, považuje za předměstskou část Veselí.⁶

Vlastní správu měla i výše uvedená židovská obec disponující od roku 1850 svou vlastní pečeti. Zároveň je jednou z nejstarších židovských obcí na Moravě, její vznik je datován k roku 1864. Veselské Předměstí a židovská obec se po 1. světové válce, v roce 1919, spojily s městem Veselí. Ostatní přilehlé obce si udržely samostatnost do roku 1945. Milokoš' s 5 503 obyvateli se stala součástí města v roce 1950. Zarazice se opět (po 95 letech) připojily v roce 1964, čímž město dostalo svou definitivní podobu.⁷

1.1 Vývoj obyvatelstva ve Veselí nad Moravou od 30. let 19. století po rok 1948

Od 30. let 19. století se začal poměrně rychle navyšovat počet obyvatel, v souvislosti s tímto jevem přibývá i zástavba. Tempo vývoje bylo často vyšší než u okolních průmyslovějších měst. Pro představu v roce 1834 mělo Veselí 2 543 obyvatel, konkurenční město Strážnice 4 922. V roce 1900 se počet občanů ve Veselí zvýšil na 3 660 a ve Strážnici pouze na 5 411. Tomuto rychlému vývoji obyvatel přispěla nejenom migrace, ale i stavba železnice.⁸

Pro lepší přehled uvádím tabulku (viz příloha č. 1) vývoje obyvatel v jednotlivých obcích. Když pomineme oběti v první a druhé světové válce, zažilo Veselsko největší úbytek obyvatel v roce 1866 při rozšíření cholery, které podlehl 382 obyvatel regionu. V rámci Veselí nad Moravou, Zarazic a Milokoš' se jednalo o 270 osob. Nejvíce obětí měla Milokoš'.⁹

⁵ NEKUDA, Vladimír, c. d., str. 76.

⁶ Tamtéž, str. 528, 548–549.

⁷ Tamtéž, str. 77–79, 488.

⁸ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 321–322.

⁹ Tamtéž, str. 313.

Z Historického místopisu Moravy a Slezska (zaměřeného na roky 1848–1960) lze vyčíst, že Milokoš' byla čistě česká obec. Zarazice měly také především české obyvatelstvo, v obci bydlelo v průběhu let pouze několik Němců. Ve Veselí nad Moravou byla do roku 1921 německá menšina o 88 občanech. Začátkem 30. let se počet zmenšil pouze na 24 lidí, toto číslo později ještě kleslo. V tomto období žilo ve městě cca 36 Židů.¹⁰ V lednu 1943 byli všichni veselští Židé odvezeni do ghetta v Uherském Brodě a odsud přesunuti do koncentračních táborů. Podobný osud potkal i cikánskou menšinu, která žila ve Veselí. Rodiny Holomků a Danielů byly také poslány do koncentračních táborů. Jednalo se o 26 osob. Odsun Němců v roce 1945 se dotkl rovněž školství, k odchodu byla totiž donucena rodina Chorinských, která právě školství ve městě finančně podporovala.¹¹

K největšímu hospodářskému a demografickému rozvoji města dochází převážně v období socialismu, konkrétně od roku 1950. Po roce 1948 začíná velká bytová výstavba několika sídlišť, snaha zvýšit životní úroveň obyvatel vedla také ke stavbě nové kanalizace a čističky odpadních vod, vybudování plynofikace a městského vodovodu. Díky nové orientaci města na průmysl došlo ke zvýšení pracovních míst. Důsledkem toho stoupl také počet obyvatel ve městě.¹²

1.2 Zemědělství a průmysl ve Veselí nad Moravou od 1. poloviny 20. století po současnost

Celý region Slovácka byl po dlouhá léta hlavně zemědělskou a řemeslnou oblastí. Železniční uzel představoval pro Veselí velkou výhodu oproti okolním městům jako Strážnice a Bzenec. Tyto obce i přes rozvinutější průmysl a lepší pracovní příležitosti neměly takový nárůst obyvatelstva.¹³

Jak bylo již několikrát zmíněno, stavba železnice se stala významným milníkem v rozvoji města. V 80. letech 19. století započalo budování moravské transverzální dráhy. Ta měla vést z Brna až do Trenčína přes Uherské Hradiště a Vlárský průsmyk. Veselí však bylo strategickým bodem i v místní železniční dráze. V již vzniklé trati na Strážnicko se za první republiky rozšířila trať i na Myjavu a Nové Mesto nad Váhom. Vedlejší částí trati byla úzkokolejka vybudovaná rodem Chorinských už v roce 1879, která vedla z Předměstí do

¹⁰ BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960.*, sv. 8., Ostrava: Profil, 1982., str. 101, 106, 108.

¹¹ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 383.

¹² Tamtéž, str. 407.

¹³ Tamtéž, str. 321.

vedlejšího Bzence a která zanikla po 2. světové válce. Po budování železnice se zanedlouho začalo i s budováním silniční sítě. Mezi významné stavby v 30. letech 20. století se řadí silnice na trase Nové Mesto nad Váhom, postavená z vojenských důvodů k posílení železnice, a stavba závlahového a plavebního kanálu na trase Otrokovice–Rohatec. Ten sloužil k přepravě lignitu, dnes se označuje jako Baťův kanál. Tak se stalo Veselí významnou dopravní křižovatkou.¹⁴

První podnikatelské počiny v průmyslové oblasti byly zásluhou židovské menšiny. V předválečném období se objevují především řemeslné firmy zaměřené na dřevovýrobu. Většina obyvatel se však živila zmíněným zemědělstvím, případně tedy řemesly a obchodem. Průmysl jako takový se však na Slovácku začal rozvíjet až ve 2. polovině 20. století.¹⁵

Největším podnikem v období první republiky byla výroba obuvi Reichsfeld. Firma se postupně rozšiřovala a od roku 1935 vyráběla své výrobky pod značkou Standart. Po únorovém převratu 1948 došlo ke znárodnění soukromých firem a půdy, řemeslná a živnostenská výroba byla nátlakem zničena a město se začalo soustřeďovat na oblast průmyslu.¹⁶ Pro příklad bych připomenula již zmíněnou firmu bratrů Reichsfeldových, jejichž podnik byl brzy po jejich návratu z koncentračního tábora (byli věznění pro svůj židovský původ) znárodněn ve Svit Gottwaldov. Tkalcovna bavlny a hedvábí přešla pod firmu Slezan, n. p. Staré Město a živnost Nábytek a pila Beer a Žádník se hned po válce přejmenovala na TRUD.

V rámci rozvoje průmyslu na Slovácku vznikl hutní závod Jihomoravské trubkárny a tažírny, který se zabýval výrobou tažné oceli a svařováním trubek. Jak jsem již avizovala v předchozí podkapitole, tato firma výrazně ovlivnila vzhled a vývoj Veselí. Díky velkému počtu zaměstnanců byla zahájena v 60. letech výše zmiňovaná mohutná stavba sídlišť – Hutník, Chaloupky, Kovářská a Lány. V reakci na zvyšující se počet obyvatel také došlo k rekonstrukci dosavadních školních budov. Kvůli nedostatku prostorů se město rozhodlo také pro výstavbu nových budov pro školu a zdravotnictví. Zřízením kina, kulturního domu a sportovního zázemí v podobě koupaliště, haly a fotbalového stadionu došlo ke zvýšení kultury. V roce 1950 vznikl na popud nového režimu JZD.¹⁷

V druhé polovině 60. let začaly zestátněné podniky pociťovat finanční problémy. Většina podniků byla nucena snížit výrobu. Výrobna obuvi Svit se rozhodla jít opačným

¹⁴ NEKUDA, Vladimír, c. d., str. 79, 502.

¹⁵ Tamtéž, str. 325.

¹⁶ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK, c. d., str. 372, 394–395.

¹⁷ NEKUDA, Vladimír, c. d., str. 510.

směrem. Svou výrobu neustále zvyšovala a soustředila ji hlavně na export. V roce 1976 se přejmenovaly Jihomoravské trubkárny a tažírny na Železářny Veselí nad Moravou.¹⁸

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 se znárodněný majetek navrátil zpět svým původním majitelům. Rychle se rozvinul soukromý sektor a spousta dělníků přešlo na živnost. Živnostenský úřad evidoval v začátcích svého působení 1 326 fyzických a 153 právnických osob. Došlo rovněž na restituci půdy, následně vzniklo zemědělské družstvo Veselan.¹⁹ Během 90. let však většina podniků zanikla.

V průběhu let se město přeorientovalo spíše do oblasti služeb a průmyslové budovy začaly být nahrazovány supermarkety. Z průmyslových firem zde mají pobočky pouze Eurotec k. s. ve Veselí nad Moravou a Stival Automotive s. r. o. v Zarazicích. Ve městě je také několik řemeslných firem. Počátkem roku 2020 začalo město s výstavbou nové průmyslové zóny.

1.3 Politický vývoj ve Veselí nad Moravou od 2. poloviny 19. století po současnost

Od roku 1861 se konaly pravidelné obecní volby. V této době však ještě nebylo rovné volební právo, volit zastupitelstvo mohl jen občan daného území. Tímto občanem byl muž, který musel splňovat požadavek minimálního věku 24 let a trestní bezúhonnosti, ale především musel platit přímé daně. Právo volby měly rovněž právnické osoby. Honorace se však daň netýkala. Ve Veselí do této skupiny patřili čestní občané – Johann Chlumecký, Tomáš Koutný, Otakar Pražák a Antonín Cyril Stojan, všichni ve funkci poslance. Dále sem spadal ředitel školy a část pedagogického sboru, farář a lidé, kteří získali doktorský titul na jakékoliv univerzitě v monarchii. Tyto osoby měly právo volby bez ohledu na výši daní. Z nařízení je patrné, že většina obyvatel se voleb nemohla účastnit. V roce 1887 žilo na Předměstí přes 3 000 občanů, ovšem volit smělo pouhých 133 obyvatel. V následujících letech byli voliči rozděleni do tří kategorií podle výše placených daní, každá si volila svůj mandát. V průběhu let docházelo k postupným ústupkům a zmírňovala se pravidla pro účast ve volbách.²⁰ Všeobecné volební právo pro muže bylo přijato až v roce 1907, což znamenalo, že se nezohledňovaly majetkové poměry a národnost voliče.

¹⁸ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 435–436.

¹⁹ Tamtéž, str. 445.

²⁰ Tamtéž, str. 309.

V roce 1918 vznikla první republika. O rok později se konaly celorepublikové volby do zastupitelstev obcí a měst, nejinak tomu bylo i ve Veselí. Volby zde jednoznačně vyhrála sociální demokracie a získala 17 mandátů z 30. V roce 1921 vznikla Komunistická strana Československa (dále jen KSČ), která se v následujících volebních obdobích na řadě míst těšila velkým preferencím obyvatel. V místních obecních volbách ve všech volebních obdobích (v letech 1923, 1927, 1931) však jasně zvítězila Československá strana lidová (dále jen ČSL). Svou pozici si obhájila také v roce 1938, byť nebyly výsledky zveřejněny.²¹

Ani po druhé světové válce se politická nálada obyvatel nezměnila. Volby v roce 1946 skončily shodně ve Veselí, Zarazicích i Milokošti jasným vítězstvím ČSL. Druhou nejvíce volenou stranou se nově stala KSČ. Konkrétní výsledky vypadaly následovně:

- Veselí nad Moravou 1 006 hlasů pro ČSL, 930 pro KSČ – z 3 155 možných
- Zarazice 328 hlasů pro ČSL, 192 pro KSČ – z 639 možných
- Milokoš 329 hlasů pro ČSL, 172 pro KSČ – z 590 možných²²

V roce 1948, kdy se moci chopila komunistická strana, se nových voleb zúčastnilo výrazně méně občanů. I přesto však k volbám přišlo 84,9 % voličů, přičemž 219 z nich se nebálo projevit svůj názor a do urny vhodilo prázdný hlasovací lístek. Až do roku 1990 probíhaly volby pouze formálním způsobem a není zapotřebí jim věnovat větší pozornost. Porevoluční komunální volby v roce 1990 vyhrálo s jasným náskokem Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko, v roce 1994 to byla Občanská demokratická strana.²³ Poslední volby v roce 2018 vyhrála strana SPOLEČNĚ PRO VESELÍ – veselská TOP 09 a nezávislé osobnosti. V těsném závěsu skončila Občanská demokratická strana.²⁴

²¹ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 350.

²² BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL., c. d., str. 101, 107–108.

²³ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 396, 443.

²⁴ Volby 2018 – Výsledky komunálních voleb pro Veselí nad Moravou [online]. Copyright © 2001 [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://www.info.cz/volby-2018-komunalni/vysledky-voleb/obec-veseli-nad-moravou/?kraj=6200&okres=6205&obec=586722>.

2 Základní školství ve Veselí nad Moravou před rokem 1945

Počátky školství ve Veselí nad Moravou jsou spjaté s nově vznikajícími kláštery a kapitulami, které se na Veselsku začínají vyskytovat během 14. století. Farnost ve Veselí byla založena mezi prvními na Veselsku, dochované prameny uvádějí rok 1373. Škola byla doložena až při husitských farnostech z druhé poloviny 15. století. Kromě husitské církve se na vzdělávání žáků podílely další dvě evangelické církve – Čeští bratři a novokřtěnci. Postupně se však všechny směry sloučily pod církev českobratrskou, která se snažila vzdělání sjednotit. Porážkou stavů na Bílé hoře roku 1620 začíná období rekatolizace, které má mimo jiné za následek reformu školství. Evangelické vedení bylo nahrazeno katolickým a kvůli zánikům některých farností, především na vesnicích, zanikly i školy s nimi spojené. To se dotklo okolních obcí kolem Veselí nad Moravou, a to včetně Zarazic a Milokoště. Díky tomu se pro ně stala veselská farnost spádovou.²⁵

Obecně je druhá polovina 16. století a celé 17. století spojeno s vlivem katolické církve na školství. Za tímto účelem byl zřízen jezuitský řád, kde se věnovali především vyššímu stupni škol. Tento řád se od svých počátků soustředil na oblast vědy a vzdělání a jejich školy se považovaly za jedny z nejlepších katolických škol. Obecně se jezuité elementárnímu školství příliš nevěnovali, trojtřídní obecné školy se objevovaly pouze v rámci piaristických kolejí. Tento typ školy navštěvovaly spíše děti z méně majetných rodin, kterým se dostalo pouze vzdělání z oblasti trivia a katechismu. Z výše uvedených poznatků vyplývá, že se školy nacházely buď ve městech (tzv. městské školy), nebo na vesnicích s působností farnosti (tzv. farní školy). Především však na vesnických školách bylo vyučování i docházka nepravidelná. Učitelé neměli pedagogickou kvalifikaci, často učili vysloužilí vojáci, řemeslníci nebo studenti, kteří své školy nedostudovali. Až do přelomu 50. a 60. let 18. století se stát do školství prakticky nevměšoval, protože tato oblast spadala do kompetence církve.

Na základě *Všeobecného školního řádu pro německé normální, hlavní a triviální školy* z roku 1774, vydaného za vlády Marie Terezie, proběhly změny ve výběru učitelů. Byla zřízena školská komise, která měla právo zakládat školy a řídit jejich chod. V místě, kde tato komise působila, se měla zřídit škola normální. Na ní probíhala výuka budoucích učitelů nižšího stupně. V triviální škole, která byla součástí místní fary, se žáci učili náboženství, biblickým dějinám, čtení, psaní a počítání. Tento model přijaly následně i české země.²⁶

²⁵ NEKUDA, Vladimír, ed., c. d., str. 329–332.

²⁶ VESELÁ, Zdenka. *Vývoj českého školství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988., str. 7–9.

Nejstarší záznamy o triviální škole ve Veselí jsou z roku 1697, nacházela se v domě č. 293 a byla farní. Na provoz školy a plat učitele přispívali občané města i Předměstí jak finanční částkou, tak dárkami obilí.²⁷

Prvním doložený učitel je Jan Ledvina z roku 1780. V kronice se o něm píše, že ovládal jak německý, tak moravský jazyk a „učil ve škole, kterouž bylo přízemní stavení u starého kostela, naproti patrovému panskému stavení, fary.“²⁸ Budova školy, která byla ve skutečnosti soukromým domem, měla pouze jednu místnost pro výuku a jeden pokoj pro učitele s adsantem. Do školy bylo zapsáno 209 dětí, nicméně ve skutečnosti ji navštěvovalo pouze 36 žáků – většinu tvořili chlapci. Kvůli těmto parametrům se budova jevila jako nedostačující, proto se Předměstí Veselí, kde se dům nacházel, rozhodlo, že jej prodá. Případná rekonstrukce by se jim již nevyplatila. Po odchodu servitů zůstal klášter, v němž působili, nevyužitý. Proto sem přestěhovala své působení veselská farnost a škola se mohla přestěhovat do uvolněné původní fary. Jelikož byla školní docházka minimální, stačila pouze část prostorů. Ze zprávy školní inspekce je však patrné, že poměry školy byly stále nevyhovující.

Roku 1865 založila svou školu rovněž židovská obec, do té doby totiž navštěvovaly židovské děti školu katolickou. Židovská škola byla německá, musela však splňovat rovněž výuku českého jazyka. Z tohoto důvodu sem tedy každý den docházel veselský učitel z obecné školy Alois Střecha, který zde kromě českého jazyka také vyučoval čtení a psaní. V kronice obecné školy chlapecké se v úvodu o Střechovi píše... „za něho vyškolila se židovská obec, jejíž dívky dosud chodily do školy katolické. I po vyškolení museli israelité platiti školné učiteli katolické školy.“²⁹ Svou profesi začal vykonávat v roce 1840 po svém otci Václavu Střechovi.³⁰

S budovami škol měly potíže i Zarazice a Milokoš', v té době ještě samostatné obce. Milokoš' nevlastnila svoji budovu, a tak se děti s učitelem scházely v soukromém domě, později v domě obecním. Škola neměla ani svého učitele, docházel sem proto výpomocný učitel z blízkého Uherského Ostrohu. Tento stav trval až do roku 1865, kdy obec nechala přestavět budovu pánence na školu. Protože by však ztratila právo spojené s touto budovou, postavila vzápětí raději úplně novou školu. Díky tomuto počínu si mohla obec dovolit stálého učitele, kterým se stal František Žák. Pro Zarazice byla spádová škola v sousedních Vnorovech, část dětí chodila i do školy veselské. Svou vlastní školu postavily Zarazice v roce

²⁷ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 278.

²⁸ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, úvod, rok 1905–1942.

²⁹ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, úvod, rok 1905–1942.

³⁰ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1905–1942.

1870. Jedním z důvodů staveb škol byl *Prozatímní školní řád pro školy obecné*, který vyšel v platnost roku 1870. Kvůli tomuto řádu přestaly původní školy splňovat požadované normy.³¹

Další výrazná reforma přišla se zákonem vydaným roku 1869. Nový říšský zákon o školství výrazně ovlivnil dosavadní obraz systému, církev byla například zbavena veškerého vlivu na vzdělávání. Veřejné školy se staly dostupné pro všechny děti bez ohledu na jejich náboženské vyznání. Hlavním orgánem bylo Ministerstvo kultu a vyučování, které obnovilo svou činnost v roce 1867. V každé zemi rakouské monarchie byla zřízena zemská školní rada.³² Vzdělávání budoucích učitelů a učitelek a stanovení jejich mezd spadalo do kompetence státu, konkrétně pod berní úřad. Náklady na provoz škol převzaly obce, dohled nad chodem školy vedla školní rada a školní inspektoři.

V totéž roce vyšel zákon o obecném školství, tzv. Hasnerův zákon. Stanovil povinnou školní docházku na 8 let pro všechny děti. Základní triviální výchova (čtení, psaní a počítání) se rozšířila o předměty jako dějepis, zeměpis, přírodopis, nauka o tvarech měřických, kreslení, zpěv, ruční práce a tělocvik. Do okruhu jedné hodiny, ve které se vyskytovalo minimálně 50 dětí, musela být zřízena škola. Tímto nařízením se zvýšil nejen počet škol, ale i školní docházka. Pedagogické studium trvalo čtyři roky. Pro nedostatek učitelů však bylo později zkráceno.³³

Národní škola se rozdělila na školu obecnou a měšťanskou. V roce 1870 byl vydán *Školní a vyučovací řád*, který platil až do roku 1905. Obsahoval předpisy o návštěvě obecných škol a oprávněných poměrech učitelů – a přestože byl tento zákon na svou dobu revolucionářský, nesetkal se s předpokládaným ohlasem.³⁴

Reforma ovlivnila i školství ve Veselí. Slabá docházka byla dříve problémem především finančním. Lidé museli za vzdělání svých dětí platit přímo učiteli, na což ekonomicky slabší rodiny neměly prostředky. Pokud děti do školy chodily, bylo to hlavně v zimě. Tyto potíže zčásti vyřešil stát. Obyvatelé venkova stále upřednostňovali starší děti (od 12 let) na potřebnou pomoc v domácnosti a vzdělání nepovažovali za primárně nutné. Školní docházka se tedy zvýšila hlavně u městských dětí. Obecně byly nejžádanější pouze první ročníky, poté počet žáků opět upadal. Snaha, aby žáci dokončili i poslední ročník obecné školy, se projevila až za mnoho let. Zákon připouštěl maximálně 75 dětí na jednoho učitele,

³¹ HURT, Rudolf a Bohumil NĚMEČEK., *Veselí nad Moravou: Dějiny města*. Brno: Musejní spolek, t. Tisk 2, 1973., str. 132, 229.

³² VESELÁ, Zdenka., c. d., str. 42.

³³ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1905–1942.

³⁴ VESELÁ, Zdenka., c. d., str. 43–45.

na škole jich však bylo zapsáno přes 500. Nicméně učitelský sbor nebyl dlouhodobě trvalý, především také často nebyl úplný. Na tuto odstavku od zákona poukazovali také školní inspektoři.³⁵

Na popud města se v 70. letech 19. století zavedla na obecní škole výuka německého jazyka, aby se předešlo jejímu rozdělení. Důvodem tohoto požadavku byl příchod německých občanů do Veselí nad Moravou, kde tak vznikla početná menšina. Jednotřídní německá škola, založená židovskou obcí, se jevila jako nedostačující, navíc byla ve špatném stavu. Proto německá část obyvatel žádala novou budovu. Celkově zvyšující se počet žáků nabízel pouze dvě řešení – navýšit počet tříd v obecné škole o pátou a šestou, nebo postavit novou, větší budovu.³⁶ Situace školství ve městě začínala být kritická, kronika uvádí, že v roce 1881 bylo do obecné školy zapsáno 530 dětí na čtyři učebny a prostor 170 m². Z toho vyplývá, že pravidelná docházka z kapacitního hlediska byla nereálná. Jak už bylo zmíněno výše, žáci chodili do školy zejména v zimě, tudíž neadekvátnost prostorů nebyla během roku většinou tak intenzivně pociťována. V letních měsících byla škola téměř prázdná. Místní školní rada rozhodla, že nutnost nové budovy využije k rozšíření vzdělávání, při této příležitosti rovněž postaví měšťanskou školu. Byl podán návrh zemské radě, která ho však opakovaně zamítla. Řešení prostorů přišlo až v roce 1890, kdy si město mohlo dovolit odkoupit bývalý servitský klášter. Ten se mezitím v průběhu let proměnil na kasárny a nemocnici. Část jeho prostor si město pronajímalo od roku 1887. Na odkoupení se složily obě části – Předměstí i město Veselí nad Moravou. Zpočátku se do budovy přestěhovalo pouze pár tříd. Po nezbytných úpravách se do budovy kláštera přemístila celá obecná škola jak pro chlapce, tak pro dívky. Obě sčítaly po čtyřech třídách. V této době začaly stavět nové budovy svých škol i Zarazice a Milokoš, jelikož jim přestávaly stačit dosavadní prostory. Obě stavby vedl stavitel Josef Doležal.³⁷

Ke konci 19. století se zlepšila podpora dětí ze sociálně slabších rodin. Aby se zvýšila docházka a úroveň školství, platilo jim město výdaje na školu nebo alespoň přispívalo na vzdělávání. Nadále se však objevovali rodiče, kteří vzdělání svých dětí nepovažovali za nutné. I přes finanční podporu neposílali své děti do školy pravidelně. Dochoval se záznam, kde si v roce 1898 stěžuje zarazický řídící na obyvatele obce, kteří shledávají školu za přítěž. Díky počtu dětí se rozšířil počet přidělených učitelů a narostl počet tříd. Tím ovšem znovu nastal problém nedostatečného prostoru, byl však odsunut do pozadí. Město se finančně soustředilo

³⁵ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1905–1942.

³⁶ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 314.

³⁷ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1905–1942.

zejména na novou stavbu železniční trati Brno–Vlárský průsmyk. Na potřebné pomůcky a vybavení, jako je tělocvična nebo knihovna, si škola vydělávala sama. Financování probíhalo různými kulturními aktivitami, nejčastěji divadelní činností.³⁸

Po stabilizaci prostor byla podána žádost na zřízení měšťanské školy znovu. Opět se její projednání několikrát odložilo, nepomohla ani žádost k říšskému sněmu. V roce 1905 dostalo město po 20 letech konečně povolení k zřízení chlapecké měšťanské školy. V dubnu roku 1906 zadala školní rada stavbu Josefu Doležalovi ze Strážnice a panu Šutovi z Uherského Ostrohu. Menší práce spolu s vnitřním vybavením si školní rada dokončila sama.³⁹

Požadavky pro novou měšťanskou školu byly vhodná místnost, tělocvična a vhodné pomůcky pro výuku. Brzy po otevření (chlapecké) školy pro chlapce se otevřela i škola dívčí. Prostřednictvím tohoto kroku znovu narostla úroveň vzdělávání, což se projevilo i na vyšším počtu žáků. Obecné školy nyní měly už šest tříd. V čele měšťanské školy stál ředitel Čeněk Baštinec, pod jeho vedení rovněž spadala také obecná škola chlapecká. Ředitelem obecné školy dívčí byl učitel Julius Christin. Ten se úspěšně podílel na zvýšení školní docházky. Po jeho odchodu do důchodu byl jednotným ředitelem jmenován již zmíněný pedagog Čeněk Baštinec. Tento stav setrval až do období Protektorátu Čechy a Morava. Aby se zvedla úroveň vzdělávání, ustanovily se opět pouze čtyři třídy pro obecnou školu, poté žáci pokračovali na školu měšťanskou. V přilehlých vesnicích se nacházely pouze školy obecné. Škola měšťanská byla jenom ve Veselí nad Moravou, proto do ní musely dojíždět i děti z okolí.⁴⁰

V období první světové války došlo k částečnému přerušení výuky. Mezi muži, kteří odešli na frontu, byli i učitelé Jan Procházka, Antonín Hubáček, Jan Langášek a Andělín Ostrčil. Žáci v tomto období pomáhali s potřebnými pracemi, jako byl sběr materiálu nebo dobročinné sbírky. Po zahájení války vznikla z podnětu místních učitelů „pomocná kancelář“, v níž působili zástupci všech veselských spolků, korporací a představenstev. Vedoucí postavení v této kanceláři zastával ředitel všech místních škol Čeněk Baštinec. S činností pomáhali i další učitelé, kteří poskytovali rady rodinám povoláním záložníků, a to tak, že jim obstarávali např. korespondenci. Během války se prostory školy proměnily v nemocnici pro zraněné.⁴¹ Jednou z obětí války z pedagogického sboru byl Andělín Ostrčil. Učitel Josef

³⁸ HURT, Rudolf a Bohumil NĚMEČEK., c. d., str. 190–199.

³⁹ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1905–1942.

⁴⁰ NEKUDA, Vladimír, c. d., str. 336–337.

⁴¹ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1905–1942.

Homola dostal trest 22 měsíců za údajnou velezradu a rusofilství. Ruským zajatcům rozdával pohlednice s nápisem *Neopoušťej bratře, Moravany dobré!*⁴²

Malý školský zákon z roku 1922 předkládal sjednocení organizace a obsahu všech škol. Zavedly se nové předměty jako ruční práce pro chlapce, domácí nauky pro dívky a občanská výchova. Osnovy k těmto předmětům byly vydány v roce 1923. Po předchozích změnách byla školní docházka ustanovena znovu na 8 let.⁴³

Se vznikem Československé republiky vznikla řada nových úřadů. Rakouské Ministerstvo kultu a vyučování bylo nahrazeno Ministerstvem školství a národní osvěty. Nižší úřady zasahující do oblasti školství, jako jsou zemská školní rada, okresní školní rada a školní rada, vznikaly od roku 1920. Ve školním roce 1923/1924 byly ve Veselí nad Moravou zavedeny nové předměty – výuka občanské nauky a ruční práce.⁴⁴ Dále roku 1935 vyšel zákon o újezdních měšťanských školách, a tak došlo na přejmenování měšťanských škol. Nicméně systém se nezměnil.

Školský zákon pro Československo, který nahradil ten rakouský, vyšel v roce 1937. Neměl však dlouhého trvání. Při vyhlášení mobilizace byl z měšťanské školy povolán učitel Ferdinand Chovanec. Část místností v přízemí školy byla uvolněna pro zaměstnance železnice, kterým se škola starala o stravování. Na konci září 1938 obsadilo obecnou a měšťanskou školu vojsko. Obecná škola sloužila k ubytování, z tělocvičny se vybudovala nemocnice pro zraněné a své místo zde zastával i Červený kříž. Naproti tomu měšťanská škola sloužila jako kancelář pro velitelství. Vojsko odešlo v říjnu téhož roku a výuka se opět obnovila.⁴⁵

Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava (od března roku 1939) došlo ke kompletní reformě školství. Veškeré školní rady zanikly. Újezdní školy byly přejmenovány na tzv. školy hlavní a staly se školami výběrovými. Velký důraz ve výuce se kladl na znalost německého jazyka. Všechny zmínky o Československu v textech musely být přeškrtnuty a povinná se stala německá kultura, která se promítla do všech oblastí tehdejší doby. Byly odstraněny obrazy československých prezidentů a vyřazovaly se také obrazy zobrazující cokoliv vlasteneckého. Revizi byla několikrát podrobena i školní knihovna. Celková výzdoba a vzhled školy podléhal nacistickým nařízením, ve sklepení škol byly zřízeny protiletectké kryty a pořádala se pravidelná evakuační cvičení.

⁴² PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 340.

⁴³ VESELÁ, Zdenka., c. d., str. 76–77.

⁴⁴ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1905–1942.

⁴⁵ SOkA Hodonín, fond SŠD-VM, inv. čís. 1., *Kronika II.*, rok 1938–1953.

Ve Veselí nad Moravou na základě výnosu zemské školní rady z roku 1939 opět školy rozdělily na chlapecké a dívčí. Ředitelku dívčí obecné školy Marii Štefkovou nahradil František Mysliveček. V roce 1940 byl vydán zákaz přijímat židovské děti do veřejných škol. To se dotklo i několika žáků ve Veselí. Přejmenování měšťanské školy na školu hlavní se uskutečnilo ve školním roce 1942/1943.⁴⁶

Část učitelů působila v období 2. světové války v odbojových organizacích. Ve Veselí byly tři – Obrana národa, komunistický odboj a odbojová skupina Carbon. Vedení Obrany národa se chopil učitel Bohumil Němeček a začal ji formovat už v roce 1939. Odboj byl podřízen velitelství v Uherském Hradišti. Mezi členy organizace patřili například pedagogové Jaroslav Langr a Ferdinand Chovanec.⁴⁷

Učitelé Vladimír Zekner a Ferdinand Chovanec byli zatčeni gestapem a posláni do koncentračního tábora Osvětim a Buchenwald. V květnu 1945 byli osvobozeni a vrátili se domů. V koncentračním táboře skončila i učitelka Marie Štefková, pedagog Rupert Kratochvíl a školník Bedřich Šrámek. Všichni zemřeli. Gestapo mělo spadeno i na bývalého legionáře, učitele Bohumila Němečka. Toho však dokázal včas varovat ředitel měšťanské školy Bohumil Kučera. Němečkovi se až do konce války podařilo ukrýt.⁴⁸

⁴⁶ NEKUDA, Vladimír, c. d., str. 339.

⁴⁷ PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK., c. d., str. 384.

⁴⁸ SOkA Hodonín, fond SŠD-VM, inv. čís. 1., *Kronika II.*, rok 1938–1953.

3 Základní školství od roku 1945 po současnost

3.1 Školství ve Veselí nad Moravou v letech 1945–1989

Po ukončení 2. světové války v roce 1945 se začalo s provizorní výukou a československý stát se snažil vrátit školství do běžného chodu. V první řadě byla snaha odstranit nevyhovující zásahy nacistické ideologie do vzdělání. V reakci na to se zrušila všechna nařízení od roku 1938, která upravovala podobu školství. Obecné školy učily dle osnov schválených v roce 1933, měšťanské školy podle osnov z roku 1932. Přepracovával se nacisty odstraněný obsah, vraceli se učitelé a žáci, kteří byli shledáni jako nevyhovující. Ti, kterým nebylo dovoleno studovat na měšťanské škole, byli ve školním roce 1945/1946 zařazeni do příslušného ročníku.⁴⁹

Co se týká celkového stavu školství, stále nebyla vyřešena jeho nová podoba. Učilo se podle tzv. prozatímního učebního plánu. Mezitím vláda projednávala budoucí podobu školství. Jeden z návrhů pojednával o obnovení systému z dob první republiky, převážně však členové komunistické strany usilovali o ráznou změnu. Jednalo se zejména o sjednocení škol a vznik tzv. jednotné školy. Zaniklo by tedy dělení na školu obecnou a školu měšťanskou, zrušilo by se také vymezení dívčí a chlapecké části. V květnu 1945 byl do funkce ministra školství a osvěty jmenován Zdeněk Nejedlý, který se významně podílel na nově vzniklém systému školství. Zákon o jednotné škole byl schválen prezidentem Benešem v roce 1947 a v účinnost vešel v dubnu 1948. V roce 1948 se uskutečnil tzv. únorový převrat a u moci stála komunistická strana. Povinná školní docházka se prodloužila o jeden rok a zaštiťovala vzdělání dětí od 6 do 15 let. Obecnou školu nahradila škola národní, do které spadal 1.–5. ročník, měšťanskou školu pak nahradila škola střední pro 6.–9. ročník. Vznikla tudíž jedna škola o dvou stupních. Tím však povinné vzdělání neskončilo. Závazné se stalo taktéž navazující základní odborné vzdělání, tzv. 3. stupeň, který byl buď výběrový, nebo povinný. Základní odborné školy nahradily učňovské školy.⁵⁰

Ve Veselí nad Moravou, jak již bylo zmíněno v předchozí části, byly během 2. světové války školní budovy zabrány k vojenským účelům. Ve školní kronice obecné školy chlapecké se ve školním roce 1944/1945 uvádí, že 178 žáků bylo rozděleno do čtyř tříd, zároveň se dva ročníky spojily s dívčí částí. Výuku často narušovaly nálety nebo evakuační cvičení, kdy se žáci museli schovat do vytvořených krytů ve sklepě školy. Po opakovaném zabrání školy

⁴⁹ VESELÁ, Zdenka., c. d., str. 132.

⁵⁰ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada), str. 84.

vojskem se učebny musely přestěhovat do volných prostor fary, radnice, mateřské školy a záložny. Při osvobození města rumunskými vojáky, které probíhalo 24. dubna 1945, byla výuka zastavena. Ředitelem byl pověřen Bohumil Němeček a do 4. května, kdy začala znovu výuka, museli učitelé školu připravit a uklidit. Učilo se střídavě s měšťanskou školou v provizorních podmínkách, škola měla rozbitá okna a zničenou střechu, kterou do budovy zatékalo. V zimních měsících byl nedostatek paliva na vytápění učeben. Kvůli těmto nevyhovujícím podmínkám se ve škole učilo zkrácenou dobu. Celodenního vyučování se žáci dočkali až 4. března 1946.⁵¹

U měšťanských škol došlo kvůli vojenské okupaci taktéž k přesunu učeben. Největší část tříd se přestěhovala do obecné školy v Zarazicích. Žáci během války museli pomáhat při práci na polích u rodiny, známých nebo na velkostatecích. Po ukončení války vypadal stav škol obdobně jako u obecných. Jak jsem avizovala na začátku kapitoly, žáci, kterým nebylo dovoleno pokračovat ve studiu, byli zařazeni do příslušné třídy. Z tzv. výběrových dětí, kterým bylo vzdělání dovoleno, vznikly třídy jednoročního učebního kurzu (dále jen JUK). Učilo se provizorně, studenti si často chodili do školy pouze pro úkoly. Pomáhali v rámci oprav školy, například při výkopu pro vodovod. Do běžného chodu se vrátili až ve školním roce 1947/1948. Po úpravě osnov v roce 1948 se stávající třídy přizpůsobily novým normám, JUK však zůstal u původních osnov. Ke zbytku školy se připojil až na přelomu 40. a 50. let.⁵²

Jak bylo zmíněno výše, vítězství KSČ zásadně ovlivnilo podobu školství. Došlo ke zestátnění škol, byla také zavedena politická výchova žáků. K tomuto účelu byl zaveden nový předmět politická výchova, který byl následně přejmenován na občanskou výchovu. Také byly vydávány nové učebnice, učební plány a osnovy.⁵³

V souladu se socialistickou výchovou a spoluprací docházelo u mladších žáků k dopisování se stejně starými žáky z jiných škol, např. z Olomouce, Karviné nebo Myjavy a Staré Turé na Slovensku. Povinně odebírali dětské časopisy jako Studánka, Sedmihlásek, Český domov, Brouček nebo Vlaštovička. Žáci druhého stupně se účastnili povinného branného cvičení a různých druhů brigád, nejčastěji však chmelové na konci prázdnin, dále sběru bylin a odpadových hmot. U pedagogů došlo prostřednictvím nového školního zákona k významným změnám. Oficiálně byli ustanoveni jako státní zaměstnanci a jejich plat se odvíjel od platového řádu.

⁵¹ SOkA Hodonín, fond NŠCH-VM, inv. čís. 1., *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1939–1951.

⁵² Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika újezdni měšťanské školy chlapecké*, rok 1942–1961.

⁵³ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ., c. d., str. 84.

Zahájila se úprava vyučovacích hodin a přestávek, nově vyučovací hodina trvala 50 minut a přestávka 10 minut. Tzv. velká přestávka po 2. hodině se prodloužila na 20 minut. K získání zvýšeného přehledu o dění ve škole byly zřízeny žákovské knížky, které žáci dostávali od 3. třídy. Dále stoupl počet volnočasových aktivit, žáci si mohli vybrat z několika kroužků. V nabídce se nejčastěji objevovaly možnosti vlastivědného, dramatického nebo čtenářského kroužku. Další možností bylo doučování z počtů a jazyka českého. Dětem byla zřízena žákovská organizace.⁵⁴

Kvůli centrálnímu plánování a změnám v hospodářství státu nastaly na přelomu 50. let hospodářské potíže, které mimo jiné zapříčinily opětovné zrušení 9. ročníku. Nový školský zákon, přijatý 24. dubna 1953, zavedl osmiletou střední školu – tedy zkrácené základní vzdělání. Cílem bylo zvýšit počet pracujících občanů. Díky novelizaci byla zřízena jedenáctiletá střední škola, která měla osm ročníků povinných a poslední tři ročníky výběrové. Ty měly kompenzovat gymnázium. V rámci jedenáctiletých středních škol vznikaly tzv. večerní školy, jež sloužily jako dálkové studium pro pracující.

Chybějící rok rázně změnil osnovy škol. Na základě tohoto rozhodnutí došlo k rozložení učiva do zbylých ročníků, čímž se znásobily nároky na 1. stupni. Zmizely typické předměty jako vlastivěda a prvouka. Nahradily je předměty odbornější – dějepis, zeměpis a přírodopis, také se ustoupilo od psaní. Na tak výraznou změnu nebyli mnozí žáci připraveni a měla za následek celkové zhoršení prospěchu. Obecně se změny v souvislosti s novým školským zákonem nesetkaly s pochopením a kladnou odezvou, volalo se po potřebě znovuproloužení povinné docházky. Začalo se jednat o novém obsahu a metodách výuky, tento stav školství byl projednáván i na XI. sjezdu KSČ v roce 1958. O rok později, v roce 1959, se na stranickém jednání vytyčila základní linie školní práce. Oficiálně se jednalo o spojení teorie s praxí a do školství se začala zavádět tzv. polytechnizace.⁵⁵

V kronice chlapecké újezdní školy měšťanské (nyní již střední škola) se v 50. letech uvádějí příklady změn ve výuce. Předměty jako občanská výchova, literatura či hudební výchova zůstávají nadále bez učebnic. Předměty zaštitěné novými učebnicemi (např. dějepis) však byly obsáhlé a složité. Žákovské knížky se rozšířily pro všechny žáky, nacházel se v nich rozvrh hodin, probírané učivo, sdělení pro rodiče a písemné domácí úkoly.

Po vzniku osmileté střední školy v roce 1953 se ve škole nacházelo 21 tříd se 750 žáky. Ředitelství školy spolu s učitelskou konferencí se začátkem školního roku podílelo na sestavení plánů práce a tematických plánů. Učitelé si na každou hodinu vypracovávali

⁵⁴ SOka Hodonín, fond NŠD-VM, inv. čís. 1., *Školní kronika obecné školy dívčí*, rok 1945–1953.

⁵⁵ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, c. d., str. 85.

písemnou přípravu a první stupeň měl k dispozici metodické sdružení, které pomáhalo s řešením problémů didaktického a pedagogického charakteru. Také byly zavedeny nové třídní knihy a žákovské výkazy. Ve školním roce 1955/1956 se pod záštitou zvláštní školy otevřela třída pro děti se zvláštností a defektem. S každoročním navýšením celkového počtu žáků opakovaně nastával problém s nedostatkem učeben. Jako řešení se nabízela možnost spojení méně početných ročníků. Sloučení ročníků 3.A a 3.B do jedné učebny se však setkalo s velkou nevolí rodičů dětí, a tak se rozhodlo o přístavbě dvoutrídniho školního pavilonu, tzv. školičky. Ten byl postaven během školního roku za pomoci rodičů v rámci povinné brigády. Při této příležitosti se uskutečnila také elektrifikace celé školy a začaly se provádět drobné rekonstrukce.

Ve Veselí nad Moravou se na základě již zmíněné reformy školství přeměnila osmiletá škola v jedenáctiletou střední školu až ve školním roce 1957/1958. Nejvíce žáků navštěvovalo první stupeň, tedy 1.–5. ročník o patnácti třídách. Druhý stupeň čítal devět tříd a nepovinný 9.–11. ročník měl tříd pět. Na celkových 956 žáků pak připadalo 41 učitelů. Žáci končili vzdělání maturitní nebo závěrečnou zkouškou. K tzv. jedenáctiletce byla připojen JUK i večerní škola pro pracující v rámci dálkového studia. Dále na škole fungovala školní družina o třech oddílech a školní jídelna. Díky zavádění polytechnizace byla ke škole přistavěna budova s dílnami.

Ke konci 50. let se každoročního školení učitelů chopila závodní organizace KSČ. Čekala je přednáška o marxismu-leninismu, seznámení s aktuálními úkoly atd. Začátkem školního roku 1958 se začalo s výukou nové podoby pravopisu, což mělo za následek výrazné zhoršení výsledků z českého jazyka, a to především u maturitních zkoušek. Jednou z mimoškolních náplní učitelů se totiž stala agitace rodičů, kteří ještě nevstoupili do nově vzniklých JZD. Tento cíl byl podle kroniky naplněn v roce 1959. Také měli odrazovat rodiče od nepovinné výuky náboženství. Další z činností se stalo cvičení na spartakiádu pod záštitou tělovýchovné jednoty Lokomotiva nebo účast na brigádách. Kromě cvičení vedli učitelé žákovské divadlo. Mnoho z nich se angažovalo také mimo prostředí školy, například jako členové MNV. Ke konci školního roku škola každoročně sloužila jako noclehárna pro účastníky týdenního folklorního festivalu ve Strážnici.⁵⁶

V roce 1960 se v souladu se zákonem *o soustavě výchovy a vzdělání* vrátila školní docházka zpět na 9 let a vznikly základní devítileté školy (dále jen ZDŠ). Tím došlo ke zrušení jedenáctiletých středních škol, které byly nahrazeny střední všeobecně vzdělávací

⁵⁶ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika újezdni měšťanské školy chlapecké*, rok 1942–1961.

školou (dále jen SVVŠ). Pro střední školy byl vymezen nový systém, do kterého spadala jak již zmíněná SVVŠ, tak odborné učiliště, učňovské školy a střední odborné školy.⁵⁷

Ve Veselí nad Moravou došlo k realizaci uzákoněné novelizace opět o něco později. Na počátku 60. let se na jedenáctiletce zavedl pro 9.–11. ročníky nový předmět zvaný základy výroby. V rámci jeho plnění měli žáci pracovat čtyři až pět hodin týdně v místních závodech ÚP a TRUD, jež se zabývaly dřevovýrobou. Možnost splnění práce byla také v okresním stavebním podniku nebo v JZD. Základní devítiletá škola zahájila svou činnost od školního roku 1961/1962. Škola se členila na dva stupně. První stupeň o 15 třídách pro první až pátý ročník, druhý stupeň měl tříd 13 pro šestý až devátý ročník. Celkem tedy 28 tříd s 1 021 žáky. Z důvodu nedostatku učitelů se výuka rozdělila na dopolední a odpolední směnu pro 2.–5. ročník. Prostřednictvím nově otevřených Železáren, které zaměstnávaly velký počet lidí, se neustále zvyšoval počet dětí ve škole. Škola tento nárůst přestala zvládat, a proto se začala projednávat stavba nové základní školy.

Jelikož chyběl požadující počet učeben, pronajala si škola dvě třídy v domě Pionýrů. Nicméně zdánlivě vyřešenou situaci změnil požár budovy školy, který zničil tři třídy. Provizorní vyučování pro 4. ročník bylo vytvořeno dočasně na jeden školní rok v podniku Slezan. Dále se vyučovalo ve školním pavilonu a v budově SVVŠ, případně v prostorách bývalého zámku. Ve školním roce 1964/1965 se město spojilo s obcí Zarazice. Díky tomu se mohla část tříd prvního stupně přesunout do zarazické školy, jež se stala součástí Základní školy ve Veselí nad Moravou. Tím ulevila nedostatečným prostorům. I přes veškerá opatření a změny se však pokračovalo ve směnném vyučování. Také započala výstavba nové Základní devítileté školy Hutník, jejíž dokončení se plánovalo v roce 1967.⁵⁸ Aby se předešlo nejasnostem či záměnám, začala být původní Základní škola ve Veselí nad Moravou označována jako ZDŠ v Komenského ulici, na které se nacházela. Proto ji tímto způsobem označuji i v dalším textu.

Slavnostní otevření nově postavené školy na sídlišti Hutník proběhlo podle stanovených představ dne 2. září 1967. V kronice školy se jako důvod nové výstavby uvádí dar strany a vlády k 50. výročí VŘSR. Mezi zúčastněnými byl i ministr školství prof. dr. Jiří Hájek. Architekt Flašar ji navrhl jako komplex šesti pavilonů. Odborným učebnám jako fyzika, chemie nebo zeměpis byl vymezen samostatný pavilon. Ve zbytku se nacházelo 27 tříd. Každý ročník, od prvního po devátý, obsahoval tři třídy. Dále škola disponovala tělocvičnou, gymnastickým sálem a závodní dráhou. Pro volnočasovou aktivitu dětí vznikly

⁵⁷ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, c. d., str. 85.

⁵⁸ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika základní devítileté školy*, rok 1961–1994.

na škole klubovny pionýrů a ČSM (Československého svazu mládeže). Ředitelem se stal František Tyllich st., který dříve působil na škole v Komenského ulici. V prvním roce svého otevření navštěvovalo školu 867 dětí a nacházela se zde tři oddělení družiny. Na ty však nezbyly prostory, proto působily v klubovnách. Ve svých začátcích škola zahrnovala do svých nepovinných předmětů vedle výuky německého jazyka dokonce i angličtinu.⁵⁹

V průběhu 70. let bylo cílem komunistické strany vychovávat novou socialistickou generaci, tomu se přizpůsobovalo i školství. Změny vešly v platnost podle nového zákona v roce 1978. Povinná školní docházka se prodloužila na 10 let, tzn. po ukončení základní školy musel každý žák dostudovat alespoň dva roky na střední škole. Základní škola se vyznačovala dvěma stupni po čtyřech třídách. Poprvé se však zrušil poslední ročník prvního stupně. Na první stupeň byl nově aplikován systém sovětské počáteční školy od L. V. Zankova. Cílem bylo zvýšit počet úspěšných absolventů.⁶⁰

Základní devítiletá škola na Komenského ulici měla i nadále roztržštěná pracoviště. Hlavní budovu školy představoval bývalý klášter. Pod její správu spadaly obce Milokošť a Zarazice, v nichž existovaly pouze první stupně. Zarazická škola se díky protestu rodičů na chvíli osamostatnila, avšak město rozhodlo od roku 1973 o jejím trvalém spojení se Základní školou v Komenského ulici. Nedostatek prostoru měla nejenom hlavní budova, ale i Milokošť, která musela provozovat školní družinu v budově Pionýrů. Hlavní část školy měla stále zřízené některé třídy provizorně v místních závodech nebo na bývalém zámku, stejně jako v 60. letech. Každé pracoviště však začínalo školní rok samostatně.

Od poloviny 70. let zahajovaly školní rok děti ze Zarazic v hlavní budově školy ve Veselí nad Moravou. Školu navštěvovalo kolem 600 až 700 dětí. V průběhu 70. let, stejně jako na ZDŠ Hutník, probíhala výuka na prvním stupni podle vzoru Zankova. Nutno podotknout, že ve školství se občas upřednostňovaly politické zájmy nad vzdělávacími. Ve školní kronice se ve školním roce 1971/1972 píše, že současnou ředitelku školy Míkovou přišlo v ranních hodinách vedení města osobně odvolat z funkce a následně ji ještě ten den přeložili na ZDŠ Hutník jako řadovou učitelku. Ani na odvolání, které si podala, jí nebylo odpovězeno. Důvod tohoto počínání nebyl více vysvětlen. Z kroniky však vyplývá, že její názory nebyly pro vedení města přijatelné.⁶¹

Pro ZŠ Hutník začala 70. léta změnou vedení. Stávající ředitel odešel do důchodu a školu převzala dosavadní zástupkyně Drahomíra Pavlicová. Vznikly také nové kroužky,

⁵⁹ ZŠ Hutník, *Školní kronika*, rok 1967–1987.

⁶⁰ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, c. d., str. 86.

⁶¹ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika základní devítileté školy*, rok 1961–1994.

a to folklorní, taneční či recitační. Na pedagogické radě ve školením roce 1972/1973 byly vytyčeny nové cíle vzdělávání. Kromě ideové a politické výuky se měla zvýšit také podpora ateismu. Dále došlo k rozšíření učeben pro družinu a postavení bytu pro školníka, to vše především v rámci brigádnických hodin. Každoročně musela škola, včetně dětí, odpracovat dohromady kolem tří tisíc brigádnických hodin.

V souladu se socialistickou výchovou se děti musely účastnit různých oslav a výročí. Svá vystoupení měly každoročně i na školou pořádané Akademii. Škola rovněž zaštiťovala besedy a filmové projekce. Od 70. let začala škola pravidelně navštěvovat Janáčkovo divadlo v Brně. Žáci se účastnili branných cvičení, někteří z nich i nácviku spartakiády. Kolem tří set dětí ve škole bylo členy Pionýra. Počátkem roku 1972 navázala škola družbu se ZDŠ Skalica na Slovensku. Toto přátelství zahrnovalo především pracovní návštěvy zaměstnanců škol na různých akcích a výměnu poznatků v oblasti vzdělávání.

Doučování z českého jazyka a matematiky bylo rozšířeno na soukromé konzultace mezi žáky a vyučujícími v různých předmětech. To mělo zapříčinit zlepšení prospěchu. Školní kronika uvádí, že díky těmto opatřením klesl nepospěch z 2,86 % na 1,7 % a počet vyznamenání se naopak navýšil z 13,9 % na 16,2 %. Škola se v průběhu 70. a 80. let zúčastnila řady olympiád a sportovních závodů, na kterých se úspěšně umístila. Ve školním roce 1975/1976 nabízela až 50 zájmových kroužků. Předchozí i následující roky počet kroužků čítal kolem dvaceti, některé vedli dokonce sami rodiče. V dalším školním roce se od 1. třídy zavedly nové učební osnovy, díky kterým se mělo dbát větší pozornosti slabším dětem. Avšak spousta učitelů na škole neměla aprobaci na přidělené předměty.⁶²

Zrušený 5. ročník, jak jsem zmiňovala výše, se ke konci 70. let začal znovu obnovovat. Místo něj se přistoupilo ke klasickému zrušení 9. ročníků. Uzákonění těchto změn proběhlo až v roce 1984. Jednalo se o poslední změnu ve školství před pádem komunistického režimu v roce 1989.⁶³

V roce 1982 na Základní devítileté škole na ulici Komenského končí poslední třída 9. ročníkem. Nové členění prvního stupně bylo 1.–4. ročník, druhý stupeň pak 5.–8. ročník. Škola začíná s individuálním přístupem k žákům a názorným vyučováním v rámci všech tříd. V oblasti metodiky spolupracují všichni učitelé. Rok 1985 ovlivnil značnou část žáků prostřednictvím spartakiády, jejímuž nácviku byla věnována jako obvykle značná pozornost již o rok dříve na úkor volného času dětí. V tomtéž roce se na škole otevřel speciální 2. ročník pro žáky s diagnostikovanou dyslexií. Počtem žáků a zaměstnanců patřila

⁶² ZŠ Hutník, *Školní kronika*, rok 1967–1987.

⁶³ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, c. d., str. 87.

škola k největším v okrese. I přes opravy všech pracovišť v průběhu 70. a 80. let nedošlo ke sloučení tříd do jedné budovy a škola byla rozmístěna stále do sedmi pracovišť.⁶⁴

Na Hutníku začala 80. léta celoroční karanténou školy, jež trvala od října 1980 do května 1981. Ve škole část žáků i několik učitelů onemocnělo infekčním zánětem jater (hepatitidou). Škola proto musela být celou dobu pod odborným lékařským dohledem, dodržovat hygienická opatření a zrušit většinu vystoupení dětí na různých oslavách města. Následující školní rok došlo k rozšíření výuky podle nových osnov i na druhém stupni. Šlo o již zmíněný individuální přístup slabším žákům. V rámci sportovních aktivit pro žáky byly zřízeny kurzy plavání pro 4. ročníky a lyžařský výcvik pro 7. ročníky. Na škole došlo k postupným opravám interiéru a k modernizaci školy.⁶⁵

3.2 Školství ve Veselí nad Moravou po roce 1989

Po roce 1989 nabyly školy částečnou právní samostatnost. Nově si tedy mohly rozhodovat o personálním obsazení, typu vzdělávání, financování či organizační struktuře. Rovněž dochází ke vzniku nových typů škol, jako jsou víceletá gymnázia nebo vyšší odborné školy. Dále vznikla řada nových oborů a odborných škol a začalo se poukazovat na integraci.

Školy jsou financovány z více zdrojů, a to jak státem, tak zřizovatelem. Nejčastěji se jedná o obec, zřizovatelem však může být i církev a také právnická nebo fyzická osoba. V tomto ohledu se často hovoří o soukromém typu škol. Částečně školu financují i rodiče, obvykle formou příspěvků SRPŠ.

Objevují se nám různé programy vzdělávání a alternativní směry. Pro příklad můžeme uvést školu waldorfskou, Montessori či daltonskou. Cíle vzdělávání jsou sepsány v tzv. Bílé knize z roku 2001 – jedná se Národní program vzdělávání. Poslední novela školského zákona byla vydána v roce 2004. Počet ročníků byl ustálen na devět, škola však nemusí mít všechny. Zůstalo i rozdělení na první (1.–5. třída) a druhý stupeň (6.–9. třída).⁶⁶

V roce 2015 byla uzákoněna novela školského zákona, která upravuje vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (novela č. 82/2015 Sb.). Novela rovněž zahrnuje vzdělávání nadaných dětí. Nově má škola více možností přizpůsobit vzdělávání žáků např. s poruchou pozornosti či chování. Tito žáci v předešlém zákoně na podpůrná opatření nedosáhli. Zákon vymezuje jednotlivá podpůrná opatření o pěti stupních. Jedná se o speciální

⁶⁴ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika základní devítileté školy*, rok 1961–1994.

⁶⁵ ZŠ Hutník, *Školní kronika*, rok 1967–1987.

⁶⁶ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, c. d., str. 87–89.

přístup ke každému žáku, např. formou individuálního vzdělávacího plánu, který škola vypracuje. V rámci potřeb může být učiteli nebo žáku přidělen asistent. Je také garantováno financování těchto opatření školy. V praxi se tato novela označuje jako inkluze. Škola v rámci daného podpůrného opatření přizpůsobí výuku danému žáku tak, aby mohl nejlépe rozvíjet své schopnosti a dovednosti.⁶⁷

Počet žáků na Základní škole J. A. Komenského byl v roce 1990 následující:

- Zarazice 100 žáků
- Milokoš' 101 žáků
- ZŠ J. A. Komenského 520 žáků

Celkový počet tedy činil 721 žáků, i nadále byla škola rozdělena na pět pracovišť. V následujícím roce byla dokončena dlouho plánovaná přestavba a většina žáků se přesídlila do hlavní budovy. V Zarazicích a Milokošti zůstával pouze první stupeň.

Nově se také od 5. ročníku začalo s výukou cizího jazyka. Žáci si mohli vybrat z německého, anglického a ruského jazyka. Školy se však musely potýkat s problémem nedostatku učebnic, a to nejen pro zmíněné jazyky. Především kvůli změnám v učivu šlo o předměty občanské nauky, dějepisu, zeměpisu a českého jazyka s důrazem na texty v literatuře. Ve výuce docházelo k postupnému zavádění počítačů a projektorů.

Pro učitele byly stanoveny platové tabulky, které se odvíjely od počtu odučených let. Dále byl vytvořen Rámcový vzdělávací program a proběhla integrace žáků se zdravotním handicapem do škol. Od školního roku 1993/1994 se základní škola řídila osnovami obecné školy.⁶⁸

Na ZŠ Hutník se počátkem 90. let rozhodlo vedení k několika změnám. Především bylo cílem zkvalitnění výuky a přizpůsobení se potřebám jednotlivých žáků. Škola se proto rozhodla zavést třídy se speciálním zaměřením. Šlo o rozšířenou výuku cizího jazyku, matematiky s informatikou nebo tělesné výchovy. Těmto předmětům byla věnována vícehodinová dotace. Díky tomuto zaměření získala škola jistou prestiž a navštěvovaly ji i děti z okolí. Škola se stala jednou z nejžádanější až do roku 2010.

Do roku 1986 neměla škola žádného aprobovaného učitele tělesné výchovy. Po příchodu učitele Miroslava Drozda se proměnil vzhled tělocvičny a vybavení. V roce 1990 a 1994 se podařilo žákům pod jeho vedením vyhrát Pohár rozhlasu ČR v atletice. Na počátku

⁶⁷ Vyhláška č. 27/2016 sb. Vyhlášky ke školskému zákonu, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu>.

⁶⁸ Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou, *Kronika základní devítileté školy*, rok 1961–1994.

90. let začala škola s výukou informatiky a zapojování počítačové techniky do výuky. Na konci tohoto období se žákům podařilo nahrát vlastní CD s vánočními koledami.⁶⁹

V roce 2005 dochází k novému sloučení škol. ZŠ J. A. Komenského je ve sloučení se ZŠ Zarazice a nově si ZŠ Milokoš' přebírá pod svou správu ZŠ Hutník. Menší školy navštěvovali pouze žáci 1. stupně, v Zarazicích 70 žáků a v Milokošti 81 žáků. Každá škola má svého vlastního ředitele.⁷⁰

V roce 2008 byla zrušena ZŠ J. A. Komenského a vzniká Církevní ZŠ ve Veselí nad Moravou. Jejím zřizovatelem se stává Arcibiskupství olomoucké. Ředitelem je dodnes Ing. Ludvík Kostelanský. Školní rok je každoročně zahájen školní mší, která však není povinná. Při příležitosti založení školy sloužil mši arcibiskup Jan Graubner. Škola zavedla povinný předmět – etická výchova. O rok později, v roce 2009, byl na škole založen školní parlament pro zvolené žáky 3.–9. tříd. Výuka náboženství byla nepovinná do roku 2012, poté se stal předmět povinně volitelným.

Od konce školního roku 2012 se z kapacitních důvodů žactva uzavřela ZŠ Zarazice. V roce 2016 se na Církevní základní škole zvýšil počet žáků potom, co přijala děti z 1. stupně ZŠ Milokoš' po uzavření jejich pracoviště. Na tomto rozhodnutí se vedení dohodlo se ZŠ Hutník, pro kterou byla škola spádová.

V současné době je Církevní ZŠ zapojena do několika projektů. Pro 6. ročník pořádá projekt „Seznamujeme se“, který slouží k adaptaci dětí v novém kolektivu. Dále se škola účastní soutěže Ekoolympiáda, pořádá projektové dny či exkurze, které mají prohloubit vědomosti žáků. Starší ročníky se mohou zúčastnit pobytu v zahraničí. Ráda bych také zmínila projekt na zvýšení čtenářské a matematické gramotnosti a také projekt inkluze. Škola je také zapojena do projektu *Adopce na dálku*. Školní družina celoročně spolupracuje s domovem pro seniory či denním stacionářem Zdislava. Školní klub zaštiťuje řadu kroužků, v nichž mohou děti realizovat své zájmy. V rámci sportovních soutěží získala škola dobré umístění především ve florbalu. Žáci mezi sebou každoročně soutěží ve sběru papíru. Kroužky mají různorodý charakter od sportovních přes vzdělávací či praktické. Sem například spadá kroužek modelářský nebo vaření. O letních prázdninách škola zaštiťuje týdenní tábor.⁷¹

Aktuálně již ZŠ Hutník nemá odborně zaměřené třídy. Nově se škola již od 1. tříd snaží soustředit na rozvoj čtenářské gramotnosti a děti pravidelně navštěvují městskou knihovnu. Také se zúčastňují literárních soutěží a jiných výchovně vzdělávacích akcí.

⁶⁹ *Almanach k 50. výročí otevření školy. Základní škola Hutník, 2017., str. 9, 19–23.*

⁷⁰ *Kronika města 2005: Veselí nad Moravou. Veselí nad Moravou: Titulní stránka [online]. Copyright © [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://m.veseli-nad-moravou.cz/kronika%2Dmesta/ds-18425/archiv=0>.*

⁷¹ *Církevní ZŠ, Školní kronika, rok 2008–2017.*

Žáci 2. a 3. ročníku absolvují povinný kurz plavání. Významných úspěchů dosáhla škola v různých sportovních soutěžích, konkrétně v atletice. V souvislosti se ŠVP zaštiťuje škola několik projektů. Den Země podněcuje děti k ekologii a poznání přírody. Podporu tradic zahrnuje program Štěpy – jedná se o Mezinárodní dětský folklórní festival. S dalšími projekty se děti setkávají o svátcích během roku, jako je Advent či Velikonoce. Nejvíce programů vzniká pro nejmenší žáky. Pro budoucí školáky nabízí škola ukázkovou hodinu prvňáčků, po nastoupení do školy čeká žáky adaptační kurz.

Pro starší děti se uskutečnil v letech 2014–2015 vzdělávací program Comenius. Škola spolupracovala s jinými školami v zahraničí v rámci vlastního projektu „Dance with me“. Setkání se zahraničními žáky mělo přispět ke zlepšení komunikačních schopností dětí a také k poznání jiných kultur. Žáci měli možnost zúčastnit se i výměnných pobytů v Německu nebo Anglii.

Žáci kromě 1. ročníků mohou kandidovat do školního parlamentu. O volnočasové aktivity se stará školní klub, který zaštiťuje několik kroužků. Největší zájem bývá o divadelní kroužek, florbal, keramiku, angličtinu a atletiku.⁷² Mezi nejnovější projekty školy patří Erasmus+, který má sloužit k prohloubení znalostí cizího jazyka a získání digitální gramotnosti. Také stojí za zmínku řada projektů v rámci inkluze, které mají za úkol pomoci dětem se specifickými potřebami s poskytováním podpůrných opatření. Post ředitele školy zastává od roku 2012 Mgr. Radek Maršálek.⁷³

⁷² *Almanach k 50. výročí otevření školy*. Základní škola Hutník, 2017., str. 28–37.

⁷³ ZŠ Hutník Veselí nad Moravou – Projekty. *ZŠ Hutník Veselí nad Moravou – Home* [online]. Copyright © [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://www.zshutnikves.cz/index.php/projekty-1>.

Závěr

Pochopení historického kontextu vývoje školství nejen jako celku je důležitou součástí povolání každého pedagoga. O to cennější může být bližší poznání lokální historie a vývoje školství v menším regionu, v mém případě města Veselí nad Moravou a okolí. První kapitola proto stručně zachycuje historii města. Pro pochopení souvislostí uvádím také nástin Zarazic a Milokoště, které se později staly součástí města. Dále rozvádím demografický a politický vývoj ve Veselí nad Moravou a jeho okolí a zabývám se vývojem zemědělství a průmyslu, které výrazně ovlivnily vzhled města a vývoj školství.

V další kapitole popisují vývoj základního školství ve Veselí nad Moravou od prvních zmínek až po situaci během druhé světové války. Pro lepší pochopení kontextu je nastíněn obecný vývoj školství a jednotlivé reformy, které ovlivnily jeho podobu. Následně se snažím zachytit aplikaci těchto změn na konkrétních školách. Významným milníkem v dějinách českého školství je vznik samostatné Československé republiky, který s sebou přinesl řadu změn a vznik nových úřadů.

Poslední, třetí kapitola se věnuje vývoji základních škol po druhé světové válce. Toto téma jsem rozdělila do dvou podkapitol, protože se v průběhu let měnily vlivy a požadavky na školství. První se zabývá školstvím, které bylo ovlivňováno socialismem, druhá podkapitola popisuje vývoj od roku 1989 až do nastínění současného stavu škol.

Po druhé světové válce vznikl nový systém školství a působení vládnoucí komunistické strany se ve vzdělávání odráželo přes čtyřicet let. V tomto období popisují změny v rámci jednotlivých reforem a zásahy státu do podoby daných základních škol. Také se blíže snažím nastínit role žáků a pedagogického sboru v tomto systému. Všechny základní školy se dlouhodobě potýkaly s nedostatkem prostor, tuto situaci se částečně podařilo vyřešit až na konci 60. let. Dlouhá léta plnila úlohu základního vzdělávání budova dnešní Církevní základní školy. Ta prošla za více jak 100 let řadou změn a názvů a do roku 1967 byla ve městě jediná, poté se postavila ZŠ Hutník. Díky spojení města s okolními vesnicemi Milokošť a Zarazice došlo i ke spojení škol, které se však v průběhu let několikrát měnilo. V poslední podkapitole popisují poslední modernizaci škol. Kvůli malému počtu žáků jsou dnes již školy v Milokošti a Zarazicích uzavřeny, ve své činnosti pokračují pouze ZŠ Hutník a Církevní základní škola.

Cílem mé bakalářské práce bylo popsat vývoj základního školství ve Veselí nad Moravou po roce 1945. Věřím, že tyto cíle se mi podařilo naplnit – popsala jsem obecné dějiny školství i klíčové mezníky tohoto období. Uvědomuji si však, že práce má charakter

spíše stručného nastínění a jednotlivé školy i kontext celého školství se dají ještě podrobněji rozpracovat v další, například magisterské diplomové práci.

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura

Almanach k 50. výročí otevření školy. Základní škola Hutník, 2017.

BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960.*, sv. 8., Ostrava: Profil, 1982.

HURT, Rudolf a Bohumil NĚMEČEK. *Veselí nad Moravou: Dějiny města.* Brno: Musejní spolek, t. Tisk 2, 1973.

NEKUDA, Vladimír, ed. *Veselsko: město Veselí nad Moravou.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1999. Vlastivěda moravská. ISBN 80-85048-94-9.

PLAČEK, Miroslav, Peter FUTÁK a Marek JUNEK. *Veselí nad Moravou: město na řece času.* Veselí nad Moravou: Město Veselí nad Moravou, 2011. ISBN 978-80-260-0252-9.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2.*, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj českého školství.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

Prameny

Církevní základní škola ve Veselí nad Moravou. *Kronika obecné školy chlapecké*, rok 1905–1942.

Církevní základní škola ve Veselí nad Moravou. *Kronika újezdni měšťanské školy chlapecké*, rok 1942–1961.

Církevní základní škola ve Veselí nad Moravou. *Kronika základní devítileté školy*, rok 1961–1994.

Církevní základní škola ve Veselí nad Moravou. *Školní kronika*, rok 2008–2017.

SOkA Hodonín, fond ŠŠD-VM, *Kronika II./ střední škola dívčí Veselí nad Moravou*, Inv. čís. 1, rok 1938–1953.

SOkA Hodonín, fond NŠD-VM, *Kronika (národní) obecné školy dívčí*, Inv. čís. 1, rok 1945–1953.

SOkA Hodonín, fond NŠCH-VM, *Kronika (národní) obecné školy chlapecké*, Inv. čís. 1, rok 1939–1951.

Základní škola Hutník. *Školní kronika*, rok 1967–1987.

Internetové zdroje

Kronika města 2005: Veselí nad Moravou. *Veselí nad Moravou: Titulní stránka* [online]. Copyright © [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://m.veseli-nad-moravou.cz/kronika%2Dmesta/ds-18425/archiv=0>.

Veselí nad Moravou: *Statistické údaje* [online]. Copyright © [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://www.veseli-nad-moravou.cz/statisticke%2Dudaje/d-27570>.

Volby 2018 – Výsledky komunálních voleb pro Veselí nad Moravou [online]. Copyright © 2001 [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://www.info.cz/volby-2018-komunalni/vysledky-voleb/obec-veseli-nad-moravou/?kraj=6200&okres=6205&obec=586722>,

Vyhláška č. 27/2016 sb. Vyhlášky ke školskému zákonu, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaske-ke-skolskemu-zakonu>.

ZŠ Hutník Veselí nad Moravou – Projekty. *ZŠ Hutník Veselí nad Moravou – Home* [online]. Copyright © [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://www.zshutnikves.cz/index.php/projekty-1>.

Seznam zkratek

ČSL – Československá strana lidová

ČSM – Československý svaz mládeže

JUK – Jednoroční učební kurz

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KSČ – Komunistická strana Československa

MNV – Městský národní výbor

SRPŠ – Sdružení rodičů a přátel školy

SVVŠ – Střední všeobecně vzdělávací škola

ŠVP – Školní vzdělávací plán

VŘSR – Velká říjnová socialistická revoluce

ZŠD – Základní devítiletá škola

ZŠ – Základní škola

Přílohy

Seznam příloh:

1. Vývoj počtu obyvatel 1869–2001 v regionu Veselsko.
2. Přehled historických názvů Základní školy v Komenského.
3. Budova Základní církevní školy ve Veselí nad Moravou v roce 2020.
4. Budova dnešní Církevní základní školy v první polovině 20. století.
5. Areál Základní školy Hutník v roce 1967.
6. Areál Základní školy Hutník v roce 2017.
7. Areál Základní školy Hutník v roce 2020.
8. Budova bývalé Základní školy v Milokošti v roce 2020.
9. Budova bývalé Základní školy v Zarazicích v roce 2020.

Tabulka č. 1: Vývoj počtu obyvatel 1869–2001 v regionu Veselsko

Rok	Veselí nad Moravou	Zarazice	Milokošů
1869	3258	772	647
1900	3660	1013	869
1930	4396	931	923
1961	5525	1015	847
1980	10650	994	820
1990	10725	983	808
2001	10410	993	853

Zdroj: Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, (ČSÚ, 2006), veřejná databáze ČSÚ

Tabulka č. 2: Přehled historických názvů Základní školy v Komenského ulici

Obecná škola	1780–1905
Obecná škola chlapecká	1905–1908
Obecná a měšťanská škola chlapecká, Obecná a měšťanská škola dívčí	1905–1939
Obecná škola chlapecká, Obecná škola dívčí	1939–1953
Měšťanská škola chlapecká, Měšťanská škola dívčí	1939–1953
Osmiletá střední škola	1953–1957
Jedenáctiletá střední škola	1957–1961
Základní devítiletá škola (Komenského ulice)	1961–2008
Církevní základní škola	2008 až současnost

Zdroj: autor

Obr. 1.: Budova Základní církevní školy ve Veselí nad Moravou v roce 2020. (Foto: autor)

Obr. 2: Budova dnešní Církevní základní školy v první polovině 20. století. (zdroj: Historie středního školství ve Veselí nad Moravou: Veselí nad Moravou. *Veselí nad Moravou: Titulní stránka* [online]. [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://m.veseli-nad-moravou.cz/historie-stredniho-skolstvi-ve-veseli-nad-moravou/d-605569>

Obr. 3: Areál Základní školy Hutník v roce 1967. (Zdroj: Výročí ZŠ Hutník: Veselí nad Moravou. *Veselí nad Moravou: Titulní stránka* [online]. [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://m.veseli-nad-moravou.cz/vyroci-zs-hutnik/d-605193>

Obr. 4: Areál Základní školy Hutník v roce 2017. (Zdroj: Výročí ZŠ Hutník: Veselí nad Moravou. *Veselí nad Moravou: Titulní stránka* [online]. [cit. 22.04.2020]. Dostupné z: <https://m.veseli-nad-moravou.cz/vyroci-zs-hutnik/d-605193>

Obr. 5: Areál Základní školy Hutník v roce 2020. (Foto: autor)

Obr. 6: Budova bývalé Základní školy v Milokošti v roce 2020. (Foto: autor)

Obr. 7: Budova bývalé Základní školy v Zarazicích v roce 2020. (Foto: autor)

Anotace

Jméno a příjmení:	Aneta Gajdoščíková
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Kopeček Pavel, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název závěrečné práce:	Dějiny základního školství ve Veselí nad Moravou se zaměřením na období po roce 1945
Název závěrečné práce v angličtině:	History of primary education in Veselí nad Moravou with a focus on the period after the year 1945
Anotace závěrečné práce:	Bakalářská práce se zabývá dějinami základního školství ve Veselí nad Moravou se zaměřením na období po roce 1945. Přibližuje historický vývoj města a vývoj základního školství před rokem 1945.
Klíčová slova:	Město Veselí nad Moravou, historie, školství, obecná škola, národní škola, měšťanská škola, základní škola
Anotace závěrečné práce v angličtině:	The thesis describes the history of primary education in Veselí nad Moravou with a focus on the period after 1945. There is also mentioned the history of Veselí nad Moravou and the development of primary schools after the Second World War.
Klíčová slova v angličtině:	The town of Veselí nad Moravou, history, education, primary school, national school, town school
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1–9
Rozsah práce:	35 stran + 5 stran příloh
Jazyk práce:	Český jazyk